

БЕЛАРУСКІЯ ІНФІНІТЫЎНЫЯ КАНСТРУКЦЫІ З ПРЭДЫКАТЫВАМ
І ІХ ПЕРАКЛАД НА АНГЛІЙСКУЮ МОВУ

Прэдыкатывы (прэдыкатыўныя прыслоўі, словы катэгорыі стану) – гэта неспрагалныя лексічныя адзінкі, якія ўжываюцца ў ролі прэдыкатаў у безасабовых сказах. У такіх сказах, аднак, асоба, носьбіт “суб’ектнага значэння” (В. У. Вінаградаў, Н. Ю. Шведава), удзельнік сітуацыі, можа выражацца “некананічным дзейнікам” (А. В. Цыммерлінг), які маркіруецца давальным склонам. Розніца ў скланавым афармленні не ўплывае на семантычныя характарыстыкі такога дзейніка: ён выражае носьбіта фізіялагічных, эмацыянальных, перцэптыўных і пад. станаў (С. С. Сай). Акрамя “некананічнага дзейніка” прэдыкатывы могуць мець яшчэ адну валентнасную пазіцыю – прапазіцыйную, якая можа запаўняцца інфінітывам. У такім выпадку выказванні эканомна апісваюць інфармацыйна складаную сітуацыю, суб’ект якой адначасова выступае і носьбітам стану, і выканаўцай дзеяння. Так, напрыклад, у сказе *Мне сорамна казаць, што я няўклюда* канструкцыя з прэдыкатывам выражае адначасова і стан моўцы (*Я адчуваю сорам*), і яго дзеянні (*Я кажу, што я няўклюда*). Канструкцыі з прэдыкатывам і суб’ектным інфінітывам могуць выражаць а) эмацыянальныя рэакцыі суб’екта (*Мне цяжка глядзець на гэта*) або б) знешнюю ацэнку ці інтэрпрэтацыю яго дзеянняў (*Не варта яму так рабіць*).

З пункту гледжання перакладу і дасягнення яго эквівалентнасці на ўзроўні семантыка-сіntaxічных характарыстык выказвання ў англійскай мове карэлятамі такіх канструкцый можна лічыць інфінітыўныя канструкцыі з прыназоўнікам, або *for-to-infinitive constructions*. Яны таксама могуць запаўняць прапазіцыйную валентнасную пазіцыю прэдыкатыва. Адметнай асаблівасцю англійскай мовы ў супастаўленні з беларускай з’яўляецца абавязковае ўжыванне ў сказе дзейніка, напрыклад, *It was hard for me to stay there* ‘Мне было цяжка там заставацца’. Варта, аднак, адзначыць, што ў разглядаемых тыпах выказванняў такі дзейнік *it* мае фармальны характар. Семантычны суб’ект сітуацыі, як і ў беларускай мове, выражаецца “некананічна”, не праз назоўны склон, але ўводзіцца пры дапамозе прыназоўніка *for* ‘для’. Выражэнне суб’екта праз канструкцыю з прыназоўнікам *для* з родным склонам у беларускай мове таксама магчымае: *It was hard for me to do it* – *Для мяне было цяжка гэта зрабіць*, што дазваляе лічыць гэтыя канструкцыі перакладчыцкімі эквівалентамі.

Пры перакладзе беларускіх выказванняў з інфінітыўнымі канструкцыямі з прэдыкатывамі, што выражаюць эмацыянальныя рэакцыі, у англійскай мове можа ўжывацца канструкцыя *for-to-infinitive*: *Мне лёгка гэта ўявіць* – *It is easy for me to imagine it*, або: *Вельмі страшна для мяне было ісці ў новую школу* – *It was very scary for me to go to a new school*. Выказванні і ў арыгінале, і ў перакладзе апісваюць шматаспектныя станы спраў, але важнай іх характарыстыкай ёсць монасуб’ектнасць: адзін і той жа суб’ект знаходзіцца

ў нейкім эмацыянальным стане, выконваючы нейкае дзеянне. Такім чынам дасягаецца эквівалентнасць як на семантычным, так і на сінтаксічным узроўні.

Інфінітыўныя канструкцыі прапазіцыйнай семантыкі таксама могуць ужывацца ў англійскай мове і для перакладу беларускіх выказванняў, што выражаюць знешнюю ацэнку ці інтэрпрэтацыю дзеянняў суб'екта. У гэтым выпадку можа ўжывацца зварот *прэдыкатыў – прыназоўнік of – назоўнік (займеннік) ва ўскосным склоне – інфінітыў*. Так, беларускае выказванне *Недарэчна ім было б так зрабіць* можа перадавацца на англійскую мову як *It would be inappropriate of them to do something like that*. Суб'ект ацэнкі ў абодвух выказваннях не называецца, а аб'ект і яго дзеянні выражаюцца канструкцыяй прапазіцыйнай семантыкі, што дазваляе казаць пра эквівалентнасць перакладу. Знешняя ацэнка таксама можа выражацца зваротамі тыпу *з чыйгоscopy боку – прэдыкатыў – інфінітыў*. Для іх перадачы на англійскую мову таксама могуць быць выкарыстаны канструкцыі з прэдыкатывам і інфінітывам, напрыклад: *З яго боку было непрыгожа гэта сказаць – It was rude of him to say that*. Абодва выказванні выражаюць адначасова некалькі станаў спраў (аб'ект ацэнкі нешта сказаў, а моўца дае ацэнку гэтым дзеяннем) і могуць лічыцца эквівалентнымі.

Канструкцыі з прэдыкатывам і інфінітывам, такім чынам, у беларускай мове эканомна выражаюць эмацыянальныя рэакцыі суб'екта або знешнюю ацэнку яго дзеянняў. У перакладзе на англійскую мову іх карэлятамі з'яўляюцца канструкцыі з прэдыкатывам і інфінітывам з прыназоўнікам. Для перадачы выказванняў з апісаннем эмацыянальных рэакцый могуць ужывацца абароты з прыназоўнікам *for*, а для апісання знешняй ацэнкі – з прыназоўнікам *of*. Выкарыстанне такіх інфінітыўных канструкцый дазваляе дасягнуць эквівалентнасці перакладу на ўзроўні структуры выказвання з усімі іерархіі прэдыкатыўных груп.